

Košljunski poliptih Vinka Fugošića

Vinko Fugošić rođen je 19. srpnja 1916. u Gostinju na otoku Krku. Otac mu se zvao Ivan, a majka Marija rođ. Strčić. Gimnaziju je pohađao u franjevačkim školama na Košljunu, Badiji i u Dubrovniku. Kao franjevac teologiju je studirao u Sieni (Italija), gdje je 1939. zaređen za svećenika. Studij likovnih umjetnosti završio je 1946. u Zagrebu. Predavao je povijest umjetnosti u klasičnim franjevačkim gimnazijama u Pazinu, Zadru i Splitu, a kasnije i na Teološkom fakultetu u Rijeci.

U vatikanskim muzejima u Rimu učio je restauriranje umjetnina od 1960 do 1963.¹ Jedno od prvih djela koje je restaurirao u domovini je poliptih glasovitog slikara Pierantonija Palmerinija (oko 1500. – 1538.) na oltaru moćniku u sakristiji crkve Male braće u Dubrovniku. Restauraciju tog umjetničkog djela završio je u prosincu 1965., pa je Palmerinijeva slika „bljesnula novim sjajem“, kako je zabilježila samostanska kronika. Fra Vinku je pri ovoj restauraciji na početku pomagao jedan prijatelj iz Rima, restaurator iz Vatikanske restauratorske radionice, i dva restauratora iz Splita. Neposredno prije toga posla fra Vinko je bio angažiran oko uređenja crkve Male braće. Pod njegovim vodstvom otvoreni su gotički prozori u sakristiji, koji su do tada dijelom bili zazidani, pa je 1963. na njih po nacrtu fra Vinka postavljeno šest vitraja, na koje su prema kronici stavljena „raznobojna stakla u obliku romba s figurama sv. Franje i sv. Vlaha, te grbovima Franjevačkog reda i grada Dubrovnika, grbovima obitelji Bunić i Gučetić“. Na žalost, u Domovinskom obrambenom ratu vitraji su uništeni.² Uz različita umjetnička djela fra Vinko se istakao u prilagodbama bogoslužnoga prostora u mnogim manjim crkvama, u duhu Drugoga vatikanskoga koncila i sukladno smjernicama obnovljene liturgije. Pisao je povijesno-umjetničke putopise, prikazujući posebno franjevačke samostane na obali (Zagreb 1983. i 1995.). Umro je u Crikvenici 2. prosinca 2003., a pokopan na otočiću Košljunu kod Punta na otoku Krku.

Palmerinijev poliptih u sakristiji Male braće

¹ Tu je „specijalizirao konzerviranje/restauriranje umjetnina“. Usp. Gordana Gržetić, Tomislav Galović, Perica Dujmović. Tihi sudac umjetnosti. Fra Vinko Fulgencije Fugošić (1916. – 2019.). Krk – Dobrinj, 2017., str. 19.

² Sada su na tim prozorima vitraji o životu sv. Franje Asiškog, koje je 2006. napravio Josip Botteri Dini.

Fra Vinko je 1955. u Zadru izradio poliptih za oltar zimske kapelice na otočiću Košljunu. Riječ je o slici dimenzija visine 155 a širine 180 cm, tehnikom ulja na lesonitu. U središtu je Gospa s djetetom Isusom, dimenzija 89 x 46 cm. Za središnju figuru košljunskog poliptiha fra Vinko je kopirao lik Gospe s djetetom Isusom, sa slike koja je vlasništvo zadarskog franjevačkog samostana, a izložena je u samostanskoj riznici. Ta vrijedna slika, tempera na drvu, 110 x 62 cm naslikana je sredinom XV. stoljeća.³ Na Fugošićevu poliptihu, uz središnju figuru, kopiju Gospe, gledajući iz pozicije promatrača, na lijevoj strani kompozicije slika je sv. Franje, s križem i knjigom u rukama, širine 44 cm i visine 103 cm. Na desnoj strani je slika Sv. Jeronima s križem u ruci istih dimenzija. Ispod slike Gospe su note na crtovlju s riječima „Magnificat anima mea“ (dim. 18 x 46). Na vrhu poliptiha, u atici trokutnog formata, nalazi se naslikani franjevački grb s natpisom „Deus meus et omnia“. Slike na poliptihu smještene su u lagane okvire zlatne boje, a oko svake slike je razmak s drvenom pozadinom širine 7 cm obojen u plavo.⁴

Fugošićev poliptih

³ Prema Igoru Fiskoviću djelo je to Ivana Petrova iz Milana ili Dujma Vuškovića iz Splita(?), usp. Milost susreta. Umjetnička baština Franjevačke provincije sv. Jeronima, ur. Igor Fisković. Zagreb: Galerija Klovićevi dvori, 2010., str. 143.

⁴ Zasigurno je ispod čitave kompozicije drvena ploča.

Fugošićeva slika napravljena je ciljano za nekadašnju malu zimsku samostansku kapelicu smještenu na katu u koju se ulazilo kroz kor crkve. Slika je tu iza oltara stajala na zidu do 2011., kada je kapelica zbog uređenja starog samostana morala biti srušena. Na istoj razini, rekonstrukcijom stare građevine, stvorene su dvije dvorane, pa je poliptih dobio svoje mjesto na zidu veće istočne dvorane, koja od tada služi kao kapela. Ispred poliptiha novi je drveni oltar i ambon. U prizemlju novoformiranih dvorana u vrijeme obnove ovog dijela samostana uređen je prostor u kojeg je smještena arheološka zbirka, po ideji fra Bernardina Škunce, čime je Košljun dobio još jednu izložbenu dvoranu.

Na sliku s likom Gospe s djetetom Isusom, fra Vinko je stavio potpis na prednjoj strani u desnom kutu: „O. Vinko Fugošić Kopir. Zadar, 15.4.1955.“ Na liku sv. Franje potpis je na prednjoj strani u desnom donjem kutu: „O. V. F. – Zadar, 6.7 1955.“ Sv. Jeronim ima isti potpis na prednjoj strani u desnom donjem kutu: „O. V. F. – Zadar, 6.7 1955.“ Kao modeli za likove originalnih svetaca, fra Vinku su poslužili tadašnji bogoslovi, sada pokojni, fra Rafael Romić (1939. – 2024.) i fra Pijo Pejić (1937. - 2025.).

Gospa s djetetom Isusom, franjevački samostan Zadar

Uređujući crkvu i sakristiju Male braće⁵ sedamdesetih godina prošlog stoljeća, fra Vinko je likove fra Rafaela i fra Pija, koje je koristio za Košljunski poliptih, upotrijebio za prikaz likova svetaca u drvu, na dvije srednje plohe jednog ormara za sakristiju. Ormar je godine 1964. napravljen u stilu postojećih sakristijskih ormara s intarzijama, po nacrtu fra Vinka.⁶ Likovi svetaca na ormaru su međutim zrcalno okrenuti. Čini se također da je na ormaru na lijevoj strani intarziran lik sv. Nikole Tavelića⁷ (umjesto sv. Franje, koji je na košljunskoj slici desno), koji u jednoj ruci drži križ, a u drugoj svitak knjige. Na desnoj strani je sv. Jeronim, također zrcalno okrenut.

Sveci na ormaru u sakristiji Male braće

⁵ O sakristiji crkve Male braće u Dubrovniku, vidi više: Stipe Nosić. Sakristija Crkve Male braće, Vjesnik Franjevačke provincije sv. Jeronima u Dalmaciji i Istri, Zadar, br. 1, 2023. str. 49 – 67.

⁶ Ormar se nalazi na ulazu u sakristiju kad se ulazi iz crkve, na desnu stranu, a izradio ga je drvodjelac Nikola Ljuban. Izgledom je ormar prilagođen starim ormarima, a na vrhu mu je intarzirani natpis „DILEXI DECOREM DOMUS TUAE“ (Ljubio sam ljepotu tvoje kuće).

⁷ U to vrijeme još nije bio proglašen svetim.

Fra Rafael Romić, inspiriran činjenicom da je slikar njega i fra Pija koristio kao model za slikanje svetaca još dok su bili bogoslovi, ispjevao je pjesmu:

na čast oltara

kandidata za tu bogoljubnu čast
dakle službenica i slugu Božjih
te blaženih i svetih
sve je više
a oltari se
kako znaš
više gotovo i ne grade
a nekoji i nastradaše
te ih je možda i manje

prije šest desetljeća
moj kolega i ja
pozirali za svece
jeronima i franje
koji će stajati uz Gospu
lijevo i desno od nje

molit ćemo se
dakle
pred sobom

ukipljeni stojimo ondje i sad
prašnjavi i blijedi
onda nas još jednom urezbarili
u ormarska vrata naše sakristije
ali sad bez Gospe

mi bismo
kandidatima novima
rado ustupili mjesta
jer smo
sve umorniji
od časti
oltara ⁸

⁸ Pjesma je objavljena u knjizi *otuđenje banovina slobode*, Zagreb, 2014. str. 437 - 438.

Još jednu pjesmu, na istu temu, prigodom zlatomisničkog slavlja, ispjevao je fra Rafael:

**zlatomisnici pijo i ja
umorni od časti oltara**

malo prije novicijata
a manje od šest desetljeća
na frankopanskom otočiću
što sred puntarske drage pliva
košljun fratarsko samotište
fra vinko novacima slika
oltar za Gospu sa dva sveca
jeronim lijevi desni franjo
kandidata dva pijo i ja
za triptihon nov pozirala

bez ikakvih svojih zasluga
nas se dvojica mlađaraca
dočepasmo časti oltara
dugo se pred nama moljahu
i novaci ali i starci
mi smo te molitve slušali
na više instance nosili
jer drugo što nismo ni mogli
nezanimljivo nije bilo
ali ni bez umora posve

a poslije jednog desetljeća
dakle prije pola stoljeća
isti slikar mali fratar nas
u dubrovačkoj sakristiji
na vrata ormara urezao
rijetko tko tu svece zapazi
s poznatima neraspoznati
ti sveci se uče skromnosti
i čašću oltara umaraju
dok vjernice mise plaćaju

i tako dva sveca na platnu
košljunskog samostana stare
a na intarzijama blijede
i čude se što danas fratri
pokojne kanoniziraju
jer bolje je tri nam novaka
nego dva nova sveca imat

a nas dva zlatomisnika smo
vjerujte nam fra pijo i ja
umorni od časti oltara

dubrovnik 29. 6.2914.⁹

I autor ovog teksta o Fugošićevu poliptihu ispred vrata prvog kata središnjeg dijela zgrade dubrovačkog samostana, prema istoku, napravio je 2011. mozaik na dubrovačkim zidinama od komada keramičkih pločica i kamena koje je našao u tamošnjem vrtu. Fra Rafaelu, koji je tada iz njemačke pastve premješten u dubrovački samostan, toliko se svidio taj mozaik da je njegovu fotografiju¹⁰ stavio na naslovnicu svoje knjige **otuđenje banovina slobode** izdanu u Zagrebu 2014., pa opet na knjigu **post scriptum**, Zagreb 2015. Još prije toga, 5. svibnja 2011., fra Rafael je na malom listiću papira na temu toga mozaika sročio stihove:

naš otac gvardijan
nacrtao FRANA
ima neke stigme
ali ne i svih rana.

Sv. Franjo na dubrovačkim zidinama

⁹ Pjesmu je objavio u knjizi *post scriptum*, Zagreb 2015. str. 78 – 79.

¹⁰ Snimio Živko Bačoč.